

Τεχνικό Σχέδιο (1^ο εξάμηνο)

Διδακτική Ενότητα 7^η: Οδοντωτοί Τροχοί

Δομή Μαθήματος

- Στοιχεία μετάδοσης κίνησης
  - Οδοντωτοί τροχοί
    - Είδη - Λειτουργία
    - Κατασκευαστικά στοιχεία
    - Σχεδίαση

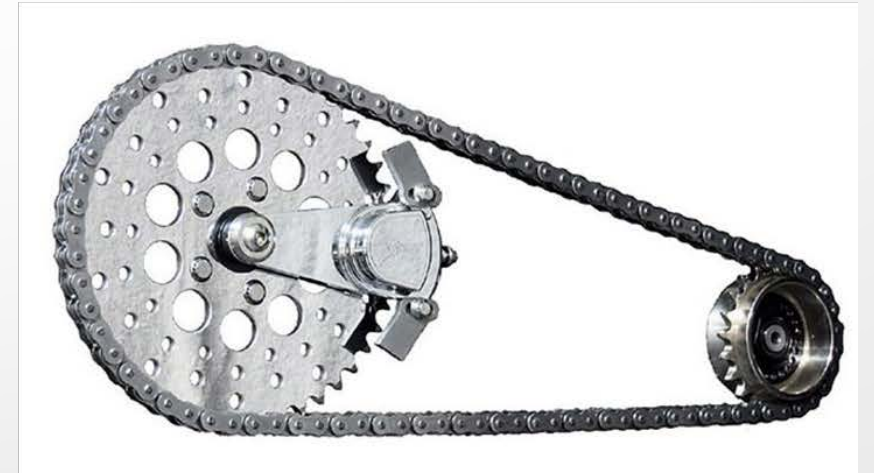
Στόχοι Μαθήματος

- Στοιχεία μετάδοσης κίνησης
- Γνωριμία με τους οδοντωτούς τροχούς
  - Λειτουργία
  - Είδη
  - Στερέωση στον άξονα / στην άτρακτο
  - Σχεδίαση

Στοιχεία μετάδοσης κίνησης (1/2)

- Οδοντωτοί τροχοί (γρανάζια) -> οδοντοκίνηση
- Τροχαλίες & Ιμαντας -> ιμαντοκίνηση
- Αλυσοτροχοί και αλυσίδα -> αλυσοκίνηση

Στοιχεία μετάδοσης κίνησης (2/2)

Οδοντωτοί τροχοί (1/2)

- Δίσκος που στην περιφέρειά του φέρει εσοχές και εξοχές (δόντια) σε κανονικά διαστήματα
- Όλα τα δόντια ενός τροχού πρέπει να έχουν την ίδια μορφή
  - Ύψος
  - Πάχος
  - Απόσταση (μεταξύ τους)
- Η εμπλοκή (συνεργασία) δύο οδοντωτών τροχών γίνεται με την είσοδο των δοντιών του ενός στα αυλάκια του άλλου, οπότε όταν ο ένας τροχός τεθεί σε κίνηση (κινητήριος), τίθεται και ο άλλος (κινούμενος).

Οδοντωτοί τροχοί (2/2)

Οι οδοντωτοί τροχοί χαρακτηρίζονται από

- το σχήμα
- την οδόντωση και
- το μοντούλ

- Το ζεύγος οδοντωτών τροχών χαρακτηρίζεται από
  - τη σχέση μετάδοσης
- Με τη χρήση ζεύγους οδοντωτών τροχών επιτυγχάνεται
  - Μεταφορά ροπής
  - Μετάδοση κίνησης

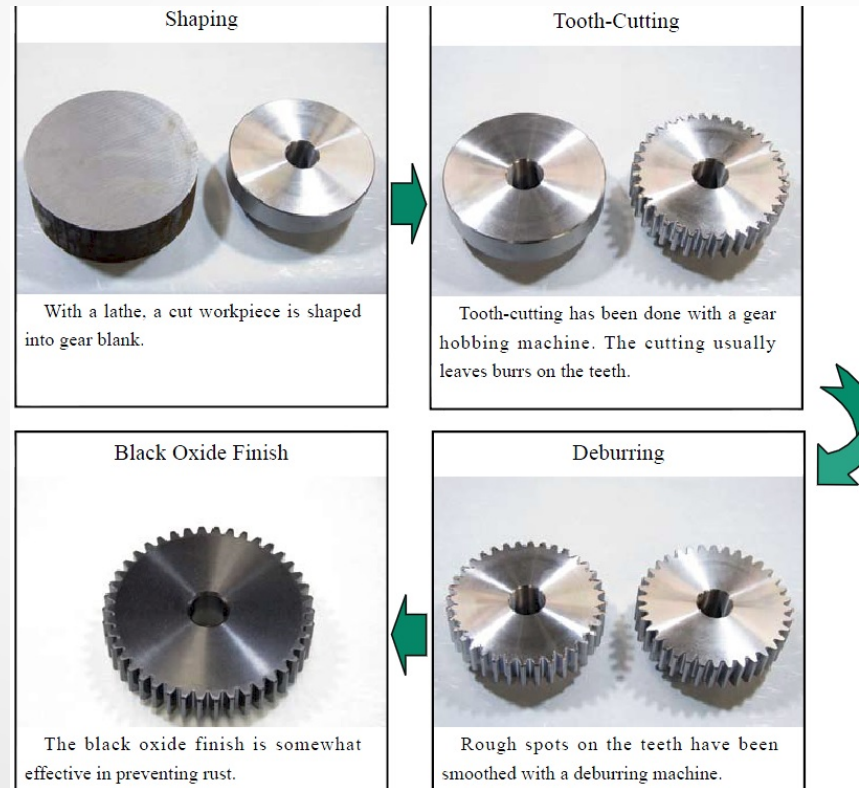
Μέρη οδοντωτού τροχού

- Πλήμνη
- Κορμός
- Οδοντωτή στεφάνη ή οδόντωση
- Μπορεί η πλήμνη να μην ξεχωρίζει από τον κορμό

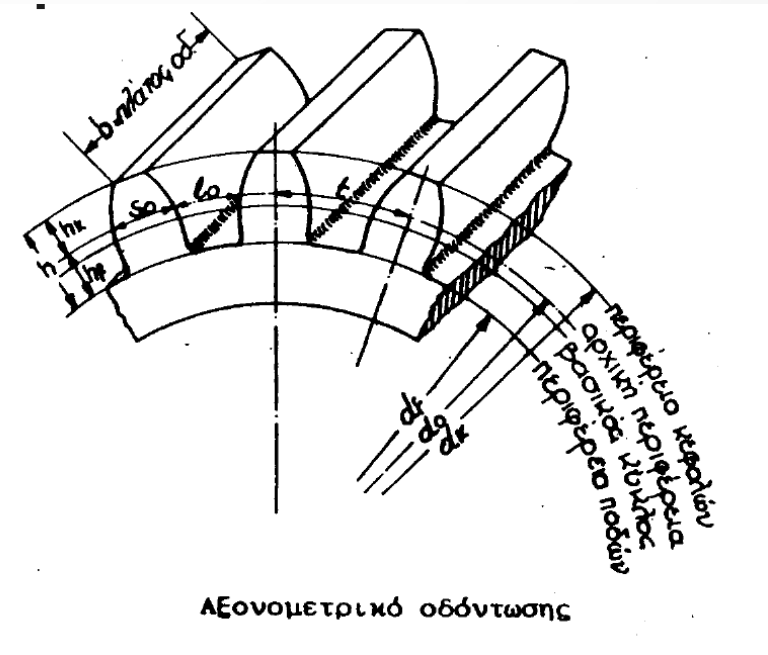

Κατασκευή οδοντωτών τροχών

Κατασκευαστικές διαστάσεις

- d_0 : διάμετρος αρχικής περιφέρειας (χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό αντοχής του οδοντωτού τροχού)
- d_k : διάμετρος κεφαλής
- d_f : διάμετρος ποδός
- h_k : ύψος κεφαλής (από αρχική περιφέρεια)
- h_f : ύψος ποδός (από αρχική περιφέρεια)
- $h = h_k + h_f$: ύψος οδόντος
- t : βήμα οδόντωσης (μήκος τόξου στην αρχική περιφέρεια)
- z : αριθμός οδόντων
- b : πλάτος οδόντος
- l_0 : διάκενο οδόντων (στην αρχική περιφέρεια)

Modul (μοντούλ)

Το μοντούλ (m) ή διαμετρικό βήμα αποτελεί μέτρο του βήματος

- Διαστάσεις μήκους (mm)
- Μήκος αρχικής περιφέρειας u : $u = \pi \times d_0 = z \times t$ (1)
- Αριθμός οδόντων z πάντα ακέραιος, συνεπώς το βήμα t είναι πολλαπλάσιο του π : $t = m \times \pi$ (2)
- Άρα $\pi \times d_0 = z \times m \times \pi \rightarrow d_0 = z \times m$ Θεμελιώδης Σχέση

Σχέσεις υπολογισμού διαστάσεων οδοντωτών τροχών με βάση το μοντούλ

Μετωπικοί Οδοντωτοί Τροχοί Με Παράλληλη Ευθύγραμμη Οδόντωση (DIN 780)

- $m = t / \pi$
- $t = \pi \times m$
- $b = 6 \times m$ έως $20 \times m$
- $s = 1.52 \times m$
- $l_0 = 1.62 \times m$
- $d_0 = z \times m$
- $d_k = d_0 + 2m = (z+2) \times m$
- $d_f = d_0 - 2.33 \times m = (z - 7/3) \times m$
- $h = 2.167 \times m$
- $h_k = 1.0 \times m$
- $h_f = 1.167 \times m$

Είδη Οδοντωτών τροχών (1/4)

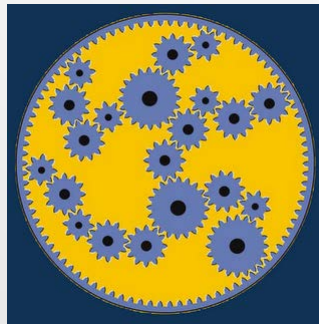
Ανάλογα με

- Τη μορφή των οδόντων
  - Ευθύγραμμα
  - Πλάγια
  - Ελικοειδή
  - Εξειλιγμένης
- Τη θέση των αξόνων που φέρουν τους οδοντωτούς τροχούς
  - Μετωπικοί
  - Κωνικοί
  - Ζεύγος ατέρμονα κορώνας

Είδη Οδοντωτών τροχών (2/4)

Παράλληλη οδόντωση

- Τα δόντια είναι παράλληλα μεταξύ τους και προς τον άξονα του τροχού. Η οδόντωση μπορεί να είναι εξωτερική ή εσωτερική.

Τεχνικό Σχέδιο, Σχολή Χημικών Μηχανικών Ε.Μ.Π.

Ελικοειδής οδόντωση

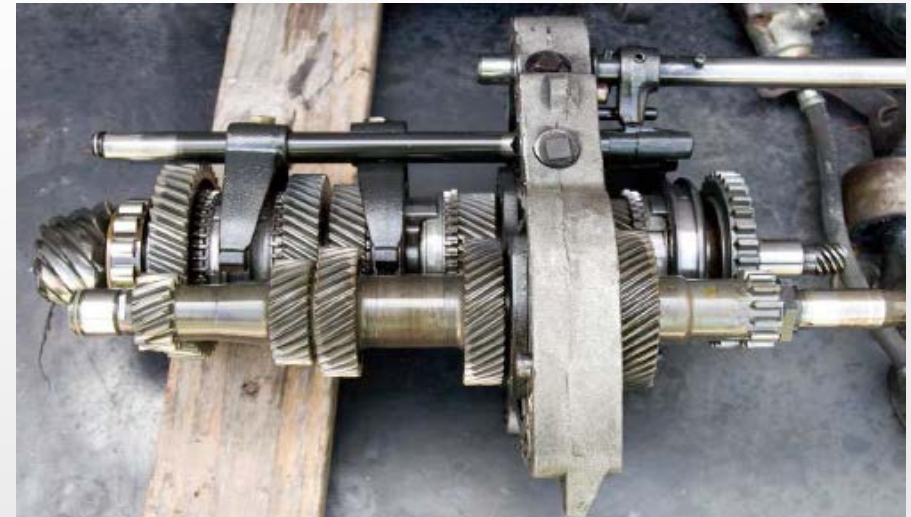
- Η οδόντωση έχει κεκλιμένα δόντια είτε μονά είτε διπλά.

Είδη Οδοντωτών τροχών (3/4)

Οδοντωτοί τροχοί με παράλληλους οδόντες

- Χρησιμοποιούνται για μικρές περιφερειακές ταχύτητες και κανονικές απαιτήσεις
- μειωτήρες γενικής χρήσης
- μικρά ανυψωτικά μηχανήματα
- βαρούλκα
- δομικές και αγροτικές μηχανές
- κιβώτια αλλαγής ταχυτήτων σε εργαλειομηχανές

Είδη Οδοντωτών τροχών (4/4)

Ζεύγος ατέρμονα–κανόνα

- Ο οδοντωτός τροχός περιστρέφεται και ο οδοντωτός κανόνας κινείται ευθύγραμμα.

Τεχνικό Σχέδιο, Σχολή Χημικών Μηχανικών Ε.Μ.Π.

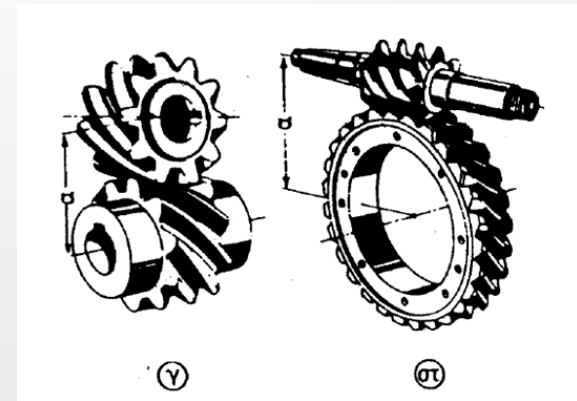
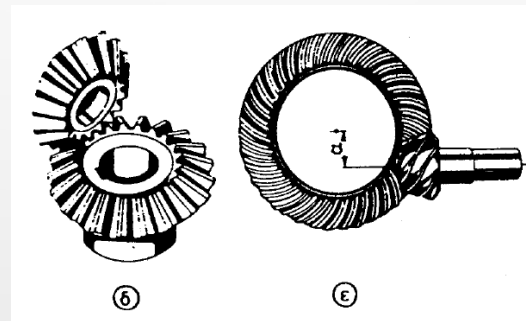
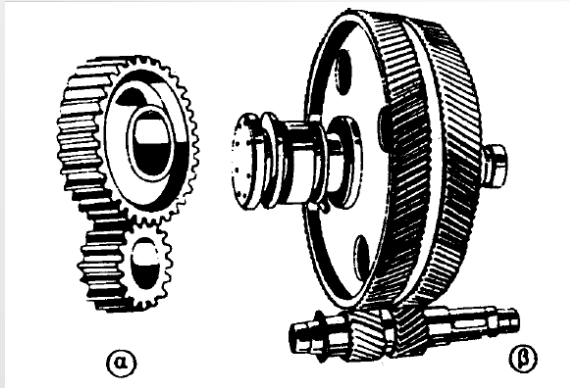
Κωνικοί οδοντωτοί τροχοί

Σχετική θέση αξόνων

- Άξονες παράλληλοι και μετωπικοί οδοντωτοί τροχοί
- Άξονες διασταυρούμενοι και κωνικοί οδοντωτοί τροχοί.
- Άξονες διασταυρούμενοι αλλά ασύμβατοι (κανένα σημείο επαφής), συνήθως καθέτων κατευθύνσεων και ζεύγος ατέρμονα – κορώννας ή ελικοειδείς οδοντωτοί τροχοί.

Συνεργαζόμενοι οδοντωτοί τροχοί (1/2)

- Δυο οδοντωτοί τροχοί συνεργάζονται όταν έχουν ίδιο **μοντούλ**.
- Απόσταση αξόνων a με συνεργαζόμενους οδοντωτούς τροχούς

$$a = (d_{01} + d_{02}) / 2 = ((z_1 + z_2) \times m) / 2$$

Συνεργαζόμενοι οδοντωτοί τροχοί (2/2)

- Σχέση μετάδοσης i : Ο λόγος των στροφών του κινητήριου άξονα (οδοντωτού τροχού - πινιόν) n_1 , προς τις στροφές του κινούμενου n_2

$$i = \text{στροφές κινητήριου} / \text{στροφές κινούμενου} = n_1 / n_2$$

(η σχέση μετάδοσης της οδοντοκίνησης είναι σταθερή σε αντίθεση με άλλα μέσα μετάδοσης κίνησης (ιμάντες κλπ.) όπου υπάρχει απώλεια λόγω ολίσθησης)

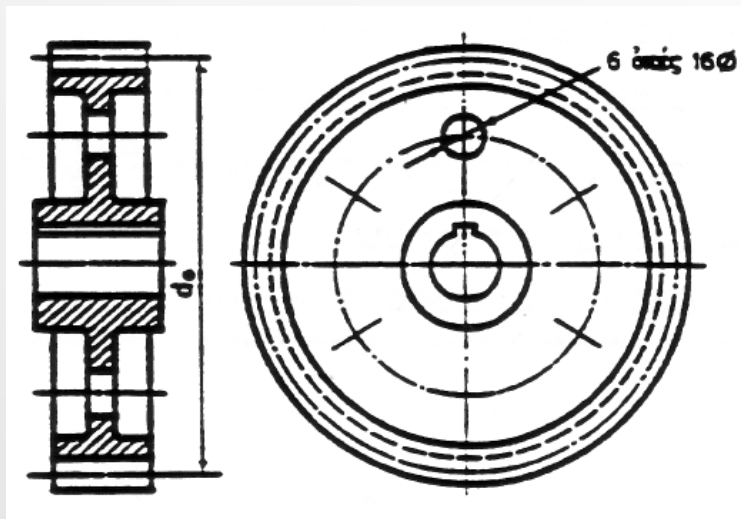
Σχεδίαση οδοντωτών τροχών (1/3)

Οι οδοντωτοί τροχοί σχεδιάζονται ολόκληροι, χωρίς τα δόντια

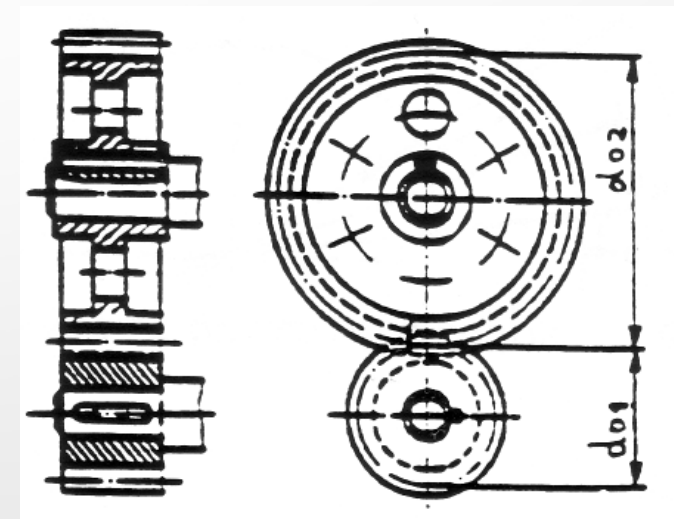
- Περιφέρεια κεφαλής d_k : παχιά συνεχής γραμμή
  - Αρχική περιφέρεια d_o : αξονική γραμμή
  - Περιφέρεια ποδός d_f (μπορεί και να παραληφθεί): διακεκομμένη γραμμή
- Στην τομή τα δόντια σχηματίζονται ολόκληρα (δεν κόβονται / διαγραμμίζονται)
  - Πάνω από το υπόμνημα του σχεδίου αναγράφονται τα απαραίτητα συμπληρωματικά στοιχεία του τροχού
    - Modul
    - Αριθμός οδόντων
    - Διάμετρος αρχικής περιφέρειας κ.α.

Σχεδίαση οδοντωτών τροχών (2/3)

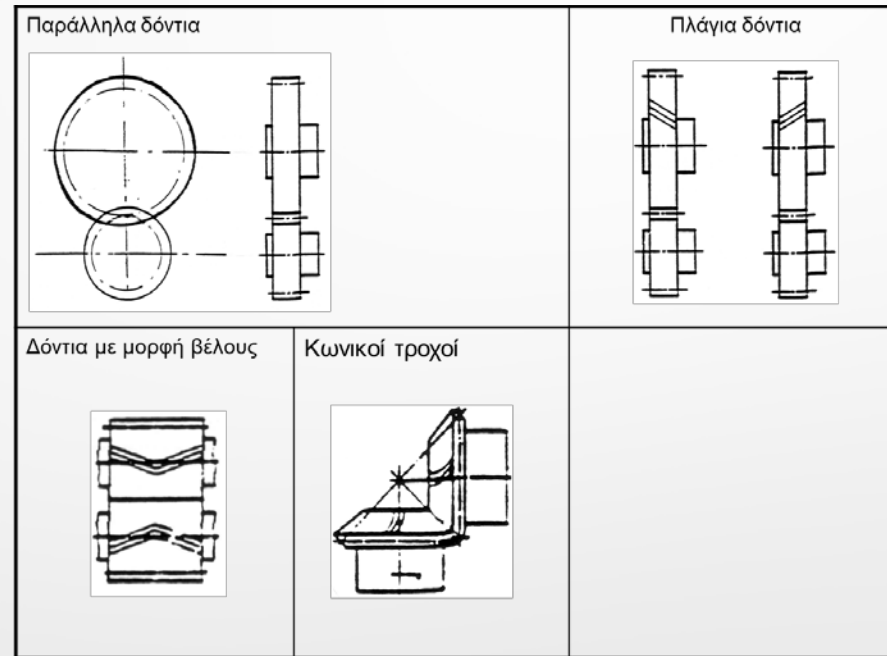
Συμβολική σχεδίαση οδοντωτού τροχού

Συμβολική σχεδίαση ζεύγους οδοντωτών τροχών

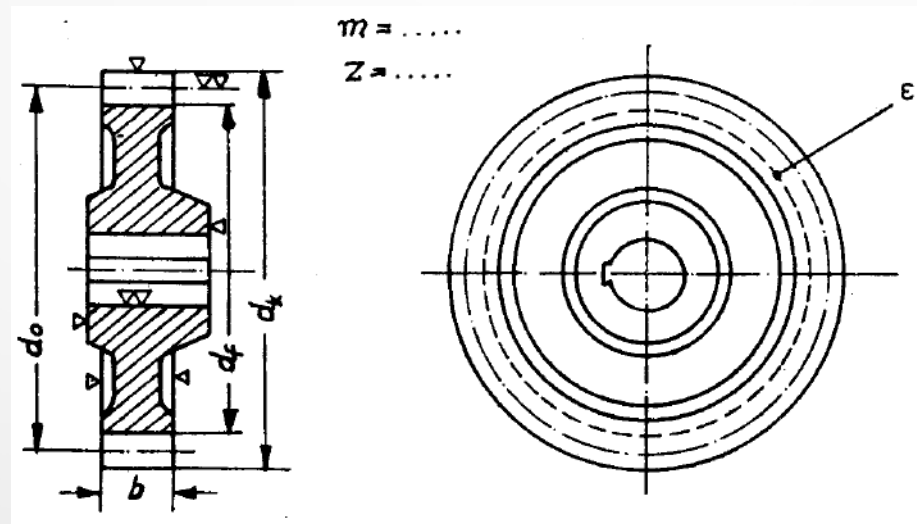

Σχεδίαση οδοντωτών τροχών (3/5)

Σχεδίαση οδοντωτών τροχών (4/5)

Μετωπικοί Οδοντωτοί τροχοί

Σχεδίαση οδοντωτών τροχών (5/5)

Κωνικοί Οδοντωτοί τροχοί

